

مجموعہ ابوالضیا

ماسوا شاہہ سندن دلی تطہیرہ چالش
پر توحکمت و عرفان ایلہ تنویرہ آتش

علوم و معارفین بحث ایڈرہ و حرماہ عربی ابتدایہ اون بشندہ نشر اول نور فنون غرہ سیدوہ

نومرو ۱۶ - جلد ۲ [فی حرہ جادی الاول سنہ ۱۲۹۸] نسخہ سی ۳ فروش

دعسني ده می بیلز ایدی؟ یوللوسوزله مجبور اولورلر سه بشقه سنک خطاسی
بنم اوزر مه یو کلنک مقتضای منطق دکلیدر .

حتی خطیئات بنم اسمله نشر اولنیور! بن چوجق ایکن مبالغات
عجمانهیه مائل ایدم «اواسون آهله یسه اجزای عالم تارمار» بولنده
برسوزسویلشدم. انشارینی هیچ بروقت ایستمدم. شمدی ایسه چوجوقلق
ادعاسنده بولنان صاچلی صقاللی ذوات طرفندن اوسوز «صارصیلوب
مینای عالم تارومار اولسون کال!» قیافته قونلش کالاک اطرافنه برده
معرضه چورلمش. شمدی به قدر اهمیت ویرمدیکم سوزلر مه وحتی امضامه
یوقدر تصرف جائز ایسه باری مهرمی کوندره یئمه هرکس برعیننی یابد.
برسون؛ ایستدیک، یازدیغی شیک اوزرینه بنم نامی قویورسون. خلاصه
شونی دیک ایسترم که کیمک النده بنم اثرم وارایسه بدن صور مقسزین
نشرینه قیام ایتسه وخصوصیه نشر ایدرکن ایستدیک ویا آکلادیغی
ویاخود دهاصحیح تعبیرله کیمسنگ آکلایه میه جفی شکل وصورته قویسه
خیرلی اولور. احجاب نشریات و تألیفات بکامتعلق اوله رق، ینه طوندقاری
مسلکده دوام ایدرلر سه بنده بشقه درلو مقابلهیه مجبور اوله جغم؛ معلوم
اوله والسلام.

قداشک

کمال

ملاحظه

کمال بک افندیکن شکایت ابتدیک تحریفات (شرق) عنوانله چیقه قده
اولان بررساله نك ناشری طرفندن اجرا اولنش ورساله نك اوچجکی نسخه.
سنه اوصورتده درج ایدلمش در.

ژان ژاق روصو

(ضیا پاشا مرحومک اهل مقدمه سندن - ختام)

روصو اوروپانک، عصر سابقده شهرتشار اولان حکماستنددر.
اسمی ژان ژاق در ۱۷۱۲ سنه میلادیه سنده اسویجره حکومتی داخلنده
واقع جنوه شهرنده پروتستان برساتجینک صلبندن دنیاه کلدی. اوتوز

بدي ياشنه قدر لالاق وخواجۀ لقله عري پکوب، کندنده تحرير و تأليفه
قابليت او اديغندين خبردار اولدى . ١٧٤٩ سنه سنده فرانسدهده واقع
(ديزون) شهرى انجمن معارفنك « علوم و صنايعك ترقيسى اخلاق
بشريهك اصلاحنه مي، يوقسه افساينده مي خدمت ايندى ؟ » ديهرك،
هتر مفدان عصر دن جواب طليله اعلان ايتديكي مسئله اوزرينه روصو
برنجى دفعه اوله رق، بر مقاله بليغه قلم آلدى . بونده درميان ايتديكي
مباحثك قرارنده، هرنه قدر معارف و صنايعك افساد اخلاق ايتسده حكيم
ايتدى ايسدهده مقالهك صورت ترتيب و تحريرنده كوسترديكى بلاغت
و معلومات حسيله ساثرلك يازدقارى مقالهته مرجح طوبيلوب، تعيين
اولنان مكافات آكا وړلدى .

اوچ، درت سنه صكره ينه انجمن مذكور « بين البشر عدم مسا-
واتك سبب اصليسي نه در ؟ » عنواننده بر مسئله دها اعلان ايتكله،
روصو آكا دائرده پك كوزل بر مقاله يازدى؛ فقط ايچنده او وقتلر فرا-
نسهده جارى اولان حكومت كيفيه عليهنه خيلي ديك سوزل سويلديكندن،
مكافندن محروم ايدلدى .

١٧٥٩ سنه سنده « وثيقۀ منديه » عنوانيله بر كتاب بلاغت نصاب
نشر ايدى

آندن ايكي، اوچ سنه صكره تريسه اطفال حقننده اشمو
اميل كتابنى يازوب، نشر ايتدى . بو اثرل اول زمانه قدر سابق الامثال
اولمغله، اوروپا نك هريرنده مظهر قبول ارباب معارف اولديلر . حتى
ژان ژاق روسونك شهرتى معاصرى اولان وولتر ه رقابت ايدلدى .

آنچق اميل كتابنده اقانيم ثلثه بي رد ايله و خدانيت الهيه بي اثبات
ايلديكندن، پاپاس گروهى هجوم ايدوب، آفروز ايتديلر؛ و حبسه اراده
چيقارديلر . مسقط رأسي اولان جنوه ده دخي بو كتابنى جلاد ايله علناً
احراق ايلديلر كه شمعى او موقعده (توج) دن مصنوع رسم مجسمى
موضوع موضع احترامدر .

آرتق روصو فرانسه ده طوره میوب، صاوشمغه مجبور اولدی . بر مدت (نوشاتل) پرنسلیکی اداره سنده اقامت ایلدی . و اوراده ایکن هر نه افکاره منی ایسه استانبول ارمنی لربنک اول تاریخلرده اکتسا ایلدکاری قالیاق و اوزون عنتری وشالوار و مست، پابوج ابله کزردی (۲) نهایت اوراده ده راحت و برمدیلر؛ ۱۷۶۶ سنه سنده انکلتربه کجی . اوراده انکلیزلک اخلاق بارده لینسه تحمل ایده میوب، بر قاج آی مرورنده تکرار فرانسه به عودت و بر زمانلر (لیون) و (غران ویل) شهرلنده و سائر ملکترلده طولاشدقن صکره ۱۶۷۰ سالی حلالنده تکرار پارس شهرینه کلوب، اختیار اقامت ایلدی .

۱۷۷۸ سنه سی حزرانینک اوچنجی کونی فجأة وفات ایدوب، نعشی پانتون دیلان مقبره مخصوصه به وضع اولندی .

روصو مؤلفانده دائماً طبیعت طرفنی الترام ابله ترقیات مدینه نک و زماننده کی فیلسوفلرک خلافتنده بولمغله، ارباب حکومت، پاپاسلر، فیلسوفلر آکا عداوت ایدرلردی . مدت عمرنده کیمسه به تبصص و تنزل ایتوب، فقری ابله افتخار ایدر؛ و مصاحبتنه خواهشکراولان کبرای عصره احاد ناس کی معامله ایدوب، هدیه و احسانترینی رد ایلردی . آخر عمرنده موسیقی نوطه لربنک هر برینی اونر پاره به یازوب، آنکله کچنیردی .

تصنیفاتنی تألیف ایدر کن بالذات یازمیوب، کندیسسی یاتور؛ و زوجہ سنک والده سی یتاغک یانسه اوطوروب، بریکی یتاقدن سسویلر؛ اوته کیده مقصل بازار ایدی؛ صکره دن کندیسسی تصحیح ایدردی . بو سببندر که روصونک اکثر آثارنده تکرر مال و افکار کورینور .

(نزر) نامنده بر عورتله ازدواج ایدوب، متعدد اولادی اولدی . لکن زوجہ سنک والده سی غایت بد اخلاق بر عبجوز اولمغله، چوجقلری آنک سوء تربیه سندن صمیمانه و کندیسسی کمال فقری جهتله اعاشه لربنه مقدر

(۲) تراجم احوال عومیه یازان میشونک قولنه اعتماد جائز ایسه ژان ژاک روصونک آباغنه چاقشیرله ماروج و باشنه قالیاق کیمشکی اشکیر . سیونک شرندن حال تکرره کرمک اپتون ایچمش . مشارالیه ک بدری سلطان محمود اول زماننده سری ایمایون ساعتیدسی ایچمش .

اوله مدیغندن، اطفال ملتقطه تربیه خانه سنه و پروب، بر ده نام و نشان نندن خبردار اولامدی؛ و بوندن ناشی صکره لری پک نادم اولوب، جانی زیاده یاغقله امیل کتسابی یازدی. حتی بوکا بنی کتابک اوائلنده مطلقاً ایل اللربنه و یرمیوب پدیری تربیه ایتمک لازمدر؛ دیو اصرار ایدر.

§

اگر دنیایر سه که روسو حکیم بر کیمه در؛ تصور و خیالات اوزرینه مثل طرزنده بویه بر کتاب یازمش ایسه ده آنده کوستردیکی قواعد تربیه خیالات قبیلندن اولمغله، فعلاً اجرایی ممکن اولمهن. بن دیرم که : بوسوز روصونک کتابی کوزجه مطالعه اولندقدن صکره سوبلنور؛ و سوبلیانده بحث و محاکمه یه قادر و لایق بر معقول کیمسه اولور سه شایان بحث و تدقیقدر. لکن بویه بر مجنونانه اعتراضک اویله بر آدمدن صدورینه عقل قائل اولمز.

روصو مدت حیاتنده فقر و مذلت و خلقدن عزالت و وحشت اوزره یشامش؛ مملکتندن مملکته قوغولاش؛ اخلاق سیئه سی جهتیله منفور عالم اولمش؛ حتی چو جوقلرینی کندبسی تربیه ایده میوب، اطفال ملتقطه تربیه خانه سنه و یرمش بر کیمه در. آنک کتابنه، سوزینه نه اعتبار؟ دیانلرده بلکه بولنور.

بوکا جواب و بریلور که : اولاً روصونک قونفسیون نامنده کی اعتراف نامه سنی او قومهل؛ صکره ده مکاتبساتی تدقیق ایله کوزدن کچیر مهلی؛ اوزمان فقر و مذلتی و خلقدن عزالت و وحشتی نه دن ایش؛ و مملکتندن مملکته قوغولمسی و چو جوقلرینی اطفال ملتقطه تربیه خانه سنه و یرمسی نه درلو اسبابه مبنی ایش آکلایلیر؛ و عناد ایتمک ایستاز سه انصاف ایدیلر. ثانیا اخلاق سیئه سی جهتیله منفور عالم اولمق روصویه مخصوص بر امتیاز دکلدرد؛ دنیایه نه قدر حکیم یعنی سنک، بنم کی عوام ناس درجه - سندن ایلرو دوشنور؛ و ییلور؛ و آکلار آدمکلش ایسه هب بو اخلاق سببیله منفور عالم اولمشلردر؛ سقراط، افلاطون، سیسه رون، ابن سینا،

ابن الرشید، امام غزالی و ده‌ها آن‌ر کبی اسم‌رینی زبور صحیف قیام و آثار
عقلیه و بله قیامت‌ه‌دک نوع بشره تحمیل منت و انعام ایدن فضلادن
هانکیسی حضور و راحت‌ه عمر کچیردی ؟ و هانکیس‌نک ایام حیاتنده قدر
و قیمت‌ه کوره معامله اولندی ؟ یا بونک سببی ندر ؟
سببی آشکاردر عوامه بکره مایشلریدر .

§

.....
.....

..... لیکن افکار عمومیه هر عصره مخصوص اولان بر تریسه اوزره
متشکل و متبدل و تاریخ اعصار و ازمان حق و صوابی ولو بر مدت صکره
اولسون درک و ازمان ایله اظهار حقّه قائل و قابل اولغله، بونار هر نه قدر
کندی عصرلنده رنج و مشقت کوررلنده اعصار اخیره ده او قدر
شرف و اعتبار و ذکر خیر و اشتهار قزانیرلر . و عصرلنده کم‌دیلمینه
جور و اذا ایدنلری اخلافک محکمّه انصافنه چکوب، انتقام ایدرلر .

حکمت بر کنجینه کرائیه‌ها در که آکا مالک اولان مرد بختیارک
مدت عمرنده کوره بیله‌جکی حسن مکافات غایت آزکلوب، اعصار مستقبله‌نک
تشکرات نامعدودیه تقدیر قیمت اولمور . و بو سعادت مظهر اولانلر
ارتق زخارف دنیاه بالظبع میل و تنکلی و او زخارفی جهلای عوانه
توزیع ایدن خدمتکار مقوله‌لینه سر فرو ایتماکله محسود و منفور اولورلر .
لیکن بو مثل‌لوزه تعرض ایتمکده دخی بر سینه وارد که دشمن حکمت اولان
کیسه‌لر مدت عمرلنده چکه جکلی عقوبت ندامت آزکلوب، محشره‌دک
تواریخ طالده و السنه ائمه مظهر لعنت و تفرین اولمقله مجازات اولورلر .

از مان سالفه‌ده نه قدر کبرا کلشدر که ارباب فضل و کمالک قیمت‌لینه
کوره معامله ایدرک، استفاده ایلیه جک‌لینه، حسد و عداوت بلا سیله آن‌رک
ازجاج و اتلافنه جرأت ایشلردر . حال بوکه فضلانک آناری ایوم میدانده
و نوع بشر آن‌ردن هر بار مستفید اولمقلده اولدیغندن، نام محترم‌لری

خبر ایله یاد اولنور . بالعکس آنلره کوتولک ایدنلرک عظمتلری اصلدا
کندیلرینه فائده ایتموب، نام و شانلری نسیباً منسیبا اونو داشدیر . بوسبتون
اونودلسه ینه فنا دکل ؛ لکن ایدنلرکی کوتولکلر تاربخلرده کورولدیکه
هر عصرده ، هر زمانده ، هر ملتده لغتله یاد اولنورلر .

روضو دخی فی الحقیقه کندی عصرنده کبرا و اصلزادکاندن بر
بر طاقنک و خصوصیه پاپاسلرک منفوری ایدی . کورمدیکی حقارت ،
چکمیدیکی اذیت و سفالت قلبدی . لکن وفاتیدن اون سنه صکره رسم
مجمعلری یاسلوب ، خلق پرستش ایدرجه سنه اعزاز و احترام ایتدیله .
ایوم اوروپانک بیوک شهرلنده ، دارالفنونلرنده و تیارولنده آنک رسم
و صورتلری نهاده موضع تعظیمدر . فضله اولهرق ، روضو حکیم موحددر
بر طاقم آغز طبیکارلرینک بله دکاری کبی دینسنز یاخود دهری دکلدرد .
بو تألیفک (یعنی امیلک) دردنجی کتباتنده (صاواوآ) لی بر پاپاس
آغزندن نقلا یازدیخی اقرار دین بختی مطالعه اولندقدده آکلاشیلیر . هم برده
دینسنز ، یادهری اولمش بزم غمزه لازم . بز آنک سوزلینه بقالم . وعدل
وانصاف ایله میران تحقیقه چکملم . ایشمزه کلانلری آلوب ، استفاده
ایدهلم ؛ بکمذکرمرزی آتالم .

(جنیه) ق ۱۵ محرم سنه ۱۲۸۷

فراتفاقینک محرابان

مورخ مشهور (داوید هیوم) طرفندن فراتقلسه کوندریلان بر
مکتوبدر .

« مملکتیزدن قریباً مفارقت ایلیه جککیزی ایشتمدم ؛ بو خصوصه
فوق العاده متأسف اولدم . »

آمریقان بزه برچوق لطیف و قیمتدار شیلر کوندریشدر ؛ مثلاً
سیم و زر و دخان و سکر و امشالی کبی . فقط آمریقاه مدبون بولندیعمن